

Ny gudstjenesteliturgi i DELK

Av Jan Bygstad.

Artikkel i Underveis nr. 3/2007.

Det er med glede og takknemlighet liturgikomiteen nå kan legge frem det endelige resultat av flere års revisjonsarbeid. Etter den store liturgireformen i DELK i 1990-årene, da 1700-talls-liturgiene og Salmemessen ble forlatt til fordel for en mer klassisk og felleskristen gudstjenestetradisjon, har gudstjenesten med dette gjennomgått en mer forsiktig revisjon. Hensikten med det fornyelsesarbeidet som nå er gjort, er dobbelt:

For det første har en ønsket at menighetene i langt sterke grad skal være aktivt deltagende i liturgien. Gudstjenesten tilhører menigheten, ikke presten, noe som også skal komme til uttrykk i bønner, menighetssvar og liturgisk sang.

Konkret betyr dette at menigheten deltar med fellessvar på bønner og tekstlesninger, og at det også er anledning til en friere bønneform i forbindelse med "Menighetens forbønn", der Eldsterådet kan gi menighetslemmer ansvar for utforming av forbønnen.

For det andre har det vært et ønske om at liturgien i enda sterke grad skal gjenspeile Oldkirkens klassisk-liturgiske form, og dermed også få preg av den felleskristne arv. Vi er oss bevisst at vi sammen med Guds folk "på alle steder og gjennom alle tider" tar del i den felles tilbedelse innfor Guds trone.

Dette kommer særlig frem i nattverdiliturgien, der vi får en mer "klassisk" (oldkirkelig) form på Prefasjonen (den store bønne som innleder nattverden), og der denne innledes med dialog mellom menighet og prest. I forbindelse med nattverden blir det også anledning til å ta i bruk den oldkirkelige Fredshilsen der menighetene ønsker det.

Det reformatoriske anliggende er i vår liturgi særlig ivaretatt gjennom kollektbønnene, den utvidede svarliturgien i forbindelse med tekstlesningene, understrekningen av Kristi legemlige nærvær i nattverden, og gjennom at vi tar vare på Inngangs- og Utgangsbønnen (den gamle "Klokkebønnen").

Det er liturgikomiteens håp at den nye liturgien vil være med å gi gudstjenesteglede og takknemlighet for DELKs forankring i Oldkirkens og reformasjonens arv, samtidig som denne kan ha bærekraft inn i en fremtid med store utfordringer for kristen tro.

Liturgien er bibelsk

Det har vært en utbredt misforståelse innen store deler av kristenheten at det foreligger en motsetning mellom faste liturgiske former og den kristne frihet. I tråd med dette har en gjerne oppfattet en liturgisk ubunden gudstjeneste- og møteform som et mer genuint

uttrykk for Åndens frihet (2Kor 3,17) enn den faste form vi har i en ordnet gudstjenesteliturgi.

Et slikt motsetningsforhold finner vi ikke i Det nye testamente. Den kristne gudstjenesten springer direkte ut av synagogens gudstjeneste, som også var en liturgisk gudstjeneste. Vi hører både Jesus og apostlene gå i synagogen (Luk 4,16ff), og etter Pinsedag overholder de første kristne denne bønnetradisjonen (Apgj 2,42; 10,9).

Det som kjennetegnet synagogens gudstjeneste, var at den i alle deler var gjennomsyret av Guds ord: *Enbad* Guds ord i Davids salmer, en *leste* fra Guds ord i ordnede tekstrekker fra Loven og profetene, og det ble *prekt* ut fra det leste ord, og en *sang* Guds ord både fra Salmenes bok og andre sentrale tekster i Skriften. Slik ble gudstjenesten en innøvelse i Guds ord.

Det samme skal den kristne gudstjenesten være - særlig når det gjelder Ordets del. Ikke bare *hører* vi Guds ord forkynt til frelse og helliggjørelse. Men når vi i bønn, sang og bekjennelse svarer på Herrens tiltale, gjør vi det med ord hentet fra Skriften. Ved stadig å komme tilbake til de samme ord, fordype seg i dem og grunne over dem, grunnfestes den kristne menighet i frelsens og treenighetens mysterium.

Hva er gudstjenesten?

Apostelen taler om "når dere kommer sammen -" (1Kor 11,20), og bruker her et uttrykk som både betyr å samles på samme *tid* og på samme *sted*. Med det peker han på at menigheten har én hovedsamling der alle som hører Kristus til på ett sted, kommer sammen som fellesskap. Selvfølgelig er der også andre typer samlinger, der mindre grupper møtes i hjemmene. Men der er én hovedsamling, den som skjer på *Herrens dag* (JohÅp 1,10). Hovedsaken med denne samlingen, er at her trer den kristne menighet *som Guds folk og som fellesskap i Herren* frem for Herrens ansikt. Det er et møte mellom Gud og hans menighet, mellom Kristus og hans brud. Her taler Herren til sitt eget folk som han dyrt har forløst, og metter dem med sine nåderike gaver av Ordet og ved bordet. Og hans menighet svarer i takk og tilbedelse, med bønn og bekjennelse. Derfor finner vi to "bevegelser" i gudstjeneste: For det første det som går ovenfra og ned - fra Herren til oss, og dernest det som går nedenfra og oppad - fra oss til Herren.

I den nikenske trosbekjennelsen sies det at "jeg tror på *én, hellig, allmenn og apostolisk* kirke - ". Disse fire ordene - *én, hellig, allmenn og apostolisk* - sier noe avgjørende om hva menigheten er. Og i gudstjenesten kommer nettopp dette til uttrykk:

Vi samles som *ett* folk. Derfor er vi der - høy og lav, ung og gammel, fattig og rik. Uten forskjell synger vi de samme bønner og lovsanger. Og at vi gjør dette *sammen*, skal si at vi er ett i Kristus. Av denne grunn må de ulike ledd i liturgien være noe som alle kan utenat, og som da naturlig gjentas i en fast rytme gjennom hele livet.

Vi samles som et *hellig* folk, det folk som "ikke er av verden", likesom Jesus ikke er av verden (Joh 17,16), og som derfor er "et annerledes folk". Det som skaper vår grunnleggende identitet, er ikke den tid eller kultur vi lever i, men det at Herren har bøyet seg til oss, frelst oss og gjort oss til sine egne. Derfor er det å komme inn i gudstjenesten å komme inn i en annen verden, Guds verden, en verden som dufter av himmel.

Vi samles som en *allmenn* (dvs. katolsk) kirke, dvs. som den menighet som eier alle frelsens gaver, og som er hentet ut av "alle folk, ætter, stammer og tungemål", og som derfor står i et dypt og hemmelighetsfullt fellesskap med de slektsledd som har gått foran

og som kommer etter. Vi vet at vi i vår generasjon er et lite ledd i den kjede som har mottatt sannheten fra fedrene, og skal gi den videre til neste ledd. Derfor skal gudstjenesten ikke være underlagt tidens mange omskiftelser, men i en viss forstand være tidløs.

Vi samles som en *apostolisk* kirke, en menighet som tror, lærer og bekjenner slik Herrens apostler gjorde. Vi er ”bygget opp på apostlenes og profetenes grunnvoll” (Ef 2,20), det å være kristen menighet er å tro som apostlene. Derfor er bekjennelsen så viktig: Den peker frem mot den siste store dag, da ”hvert kne skal bøye seg, deres som er i himmelen og på jorden og under jorden, og hver tunge skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre, til Gud Faders ære” (Fil 2,10). I denne sammenheng ser vi at bekjennelsen er *for Guds ansikt*, ikke menneskers. Derfor er troens bekjennelse den grunnleggende *tilbedelse*. Med Tomas bøyer Guds folk kne for Jesu føtter og sier ”Min Herre og min Gud!” (Joh 20,28).

Med dette forstår vi at gudstjenesten med sin historiske liturgi er noe langt mer enn et gammeldags ritual. Den er Guds ord overgitt oss i bønnens form, som både sier noe avgjørende om *hvem vi er* som Guds folk, og om *hvem Han er* som vi tror på og bekjenner. Gudserkjennelse og selverkjennelse, gudsbilde og identitet er støpt inn i de gamle ord.

Guds hus

Første gang vi møter begrepet ”Guds hus” i vår Bibel, er i fortellingen om patriarken Jakob (1Mos 28,11ff). I en drøm ser Jakob himmelstigen reist på jorden, med Herren selv stående over den. Når Jakob våkner opp, bryter han ut ”Her er sannelig Guds hus, her er himmelens port!” (1Mos 28,17).

Himmelstigen symboliserer at det som er atskilt, forenes: Himmel og jord knyttes sammen, den hellige Gud og en fattig synder forenes. Jakob er den som på grunn av eget svik er blitt hjemløs, og som til sin store overraskelse får høre nådens løfte.

Dette er en anskuelsesundervisning om hva Guds hus og gudstjenesten der gjennom alle tider skal være for Guds folk: Det sted der arme syndere får møte nådens Gud, det sted der himmel og jord knyttes sammen, det sted der Herrens utvalgte står under en åpen himmel.

Derfor lyder ”den nye sangen” i gudstjenesten (Salm 40,4). Den nye sangen er den som kommer ovenfra, som er lagt oss i munnen av Herren. Derfor er det av stor betydning at vi stemmer i *Gloria* (”Ære være Gud i det høyeste ...”) ved gudstjenestens innledning, og *Sanctus* (”Hellig, hellig, hellig ...”) under nattverdfeiringen. For disse hører begge til den himmelske tilbedelsen, englenes sang for tronen og for Lammet. Dermed blir menighetens gudstjeneste det sted på jord der himmelsangen lyder, der lovsangen i det høye får sin gjenklang fra oss i det lave. Slik synger himmel og jord sammen når menigheten samles til gudstjeneste: ”Dere er kommet til Sions berg, til den levende Guds stad, det himmelske Jerusalem, til englenes myriader, til høytidsskaren og menigheten av de førstefødte som er oppskrevet i himlene, til en dommer som er alles Gud, og til de fullendte rettferdiges ånder, til Jesus, mellommannen for en ny pakt, og til det rensende blod som taler bedre enn Abels blod” (Hebr 12,22-24).

Dermed blir en rett gudstjeneste også noe som gir en forsmak på det som ligger foran, på himmelens lovsang og tilbedelse. For i Skriften ser vi at i den himmelske herlighet skal meget av det som er så betydningsfullt her verden opphøre. Preken og profeti vil det ikke være, bønn og sukk vil det ikke være behov for. Men lovsang og jubel, tilbedelse og takk skal klinge gjennom evighetene.

Så gir det å komme til en rett gudstjeneste i Herrens hus en forsmak på evighetens glede. Derfor sier Herren: ” - Jeg vil føre dem til mitt hellige berg og glede dem i mitt bedehus, deres brennoffer og slaktoffer skal være til velbehag på mitt alter; for mitt hus skal kalles et bedehus for alle folk” (Jes 56,7).
